

Komentarji

delavska forma unij in poli-
delavska stranka mora
Ameriki!

delavska federaci-
zboruje v San Fran-
stoji pred alternativo:
biti.

prasanje obstoja najbrž
rešeno na tem zborovanju,
delitelji federacije po stari
ne gledajo daleč v bodoče,
čas ni več daleč, ko
federacija morala odločiti,
živeti in rasti v zneme-
prevoja in pomlajenja
odsoditi na gotovo smrt s
da se bo krčevito držala
forme in stare taktike.

delavska federacija
svojem ustroju še danes
starih "craftov" ali po-
organizacij kakor je bi-
svojem rojstvu pred več
desetimi leti. Takrat še
v Ameriki trustov niti o-
industrij z masno
individualne obrti
vretel. V onih ekonom-
razmerah so bile stare
unije dobre in po-

danes več. Danes je pro-
organizirana po indu-
in v vseh večjih indu-
so zastopane skoro vse
delavcev. Razmere so se
spremenile, le Ameriška
federacija se trdo-
opira razvoju — kakor
je vedno v devetnajstem

avtni industriji — o
ni nihče niti sanjal, ko se
manovila Ameriška delav-
federacija — je zastopanih
sedemnajst poklicev. Ni
konega, če se avtni baroni
priznati unije starega
na imajo opraviti s se-
poklicnimi unija-
To je spoznala eksekutiva
sama in je dovolila za
delavce federalno formo
ki je nekak kompromis
"crafti" in industrijsko u-
Edina pot je industrijska
ena sama unija za vse
v avtni industriji, pa
kole, tesarji, kovači, maši-
leparji, tapetarji, bar-
steklariji itd.

delavci mora veljati za ostale in-
v katerih so pomešani
mogoči poklici. Nekateri
poklici so že tako zabrisa-
jih lahko vsakdo opravlja
posebnega vezbanja, kajti
delo delo vsi — stroj. Nek-
aristokratski rokodelci iz-
bolj in bolj; delo v sis-
neane produkcije je že
nemostavljeno in mehani-
da ni treba zanj nobene
bole.

delavci, da je industrial-
unij velik udarec za ne-
odbornikov stare forme
ki so dolga leta vlekli mast-
plače in katerim je unio-
posebna profesija. Odborov
in služb za starce bo
vzrok, da bi morale poklicne
je životariti.

delavci radikalna reforma, ki
priti v Ameriški delavski
silo, je samostojna
politična taktika. Sta-
"naplačanja prijate-
in kaznovanja sovražnikov"
kapitalističnih strankah je
fiasko.

delavci mora biti obenem
partij, v kateri bo soci-
delavska stranka — z ostalimi
skupinami — sode-
kot levo krilo. Samostoj-
delavska politična akcija je
potrebna za ameriške
delavce.

Ako ne pride v
delavsko federacijo,
pride prav gotovo iz dru-
organizacije, ki nadomesti
delavsko federacijo.

S KONVENCIJE AMER. DELAVSKE FEDERACIJE

Delegatje predložili velik kup
resolucij, iz katerih odseva
nov duh delavstva. Boj za
povečanje eksekutive federa-
cije

San Francisco. — (FP) —
Bojeveno razpoloženje ameriške
delavstva, katerega je od
zadnje jeseni pokazalo v mno-
gih stavkah, iskanje novih
smernic in reorientacije — vse
to sije več ali manj tudi iz po-
teka konvencije Ameriške del-
avske federacije in iz velikega
kupa resolucij, katerih je bilo
predloženih nič manj ko 250.
Tičejo se vseh mogočih vpra-
šanj.

Na konvenciji se slišijo tudi
"nove" ideje, nove namreč za
tako konservativno organizacijo
kakor je federacija. Vsaj tisti
delegati, ki jih imajo, niso tako
boječi ko na konvencijah v pre-
teklih letih. Več drznih in "ra-
dikalnih" misli je že izrekel tudi
predsednik Green.

Ko je konvenciji predstavil
britskega delegata Britskega
strokovnega kongresa Johna J.
Stokesa, je ožigosal "trgovce s
smrtjo" ter izrazil upanje za
skupen nastop evropskega in a-
meriškega organiziranega del-
avstva za preprečitev vojne.
"Mi sovražimo vojno v vseh
formah. Dolžnost ameriških
unij je, da se združijo z unijami
in Evropi in poskrbe, da se ne
zgodi kaj takega kakor se je le-
ta 1914." Iz tega stavka je raz-
vidno, da je vsaj Green priprav-
ljen poriniti na stran izolacijo
ameriških unij in kooperirati s
strokovno internacionalo.

Stokes je orisal razvoj angle-
škega delavskega gibanja, o ka-
terem je rekel, da sloni na po-
klicnem unionizmu, vendar je
pa priznal, da je ta "forma za-
starela in da se ji bliža konec."
Pri teh besedah je bila konven-
cija posebno pozorna, ker je
eno glavnih spornih vprašanj
zahteva za reorganiziranje a-
meriškega unionizma na podlagi
industrijskih unij. Resolucij, ki
to predvidevajo, je bilo predlo-
ženih več.

Med delegati je eno najbolj
živih vprašanj zahteva za pove-
čanje eksekutive na 25 članov.
Sedaj jih šteje devet. S tem v
zvezi je tudi agitacija za izvol-
litev Phillipa Randolpha, pred-
sednika B r a t o v š č i n e vlako-
spremnih postreškov, edine orga-
nizacije zamorskih delavcev v
federaciji. Randolph naj bi zas-
topal v eksekutivi milijone za-
morskih delavcev.

Druga oseba, ki naj pride v
eksekutivo, je David Dubinsky,
predsednik Intl. Ladies Garment
Workers unije, ene najmočnej-
ših in najprogresivnejših unij
v federaciji. Izgledi so, da ima
ono dobro priliko za izvolitev, če-
prav ne pride do povečanja
eksekutive. Proti povečanju in
"pomlajenju" eksekutive so de-
legatje starih konservativnih
poklicnih unij.

Delegacija krojaške unije
ILGW je predložila resolucijo,
s katero naj bi se federacija iz-
rekla za modifikiranje imigra-
cijske politike Združenih držav
v toliko, da bi Amerika zopet
postala azil za politične, verske
in rasne žrtve fašističnega ter-
rorja. Dubinsky tudi zahteva,
da vlada prepove kompanijske
unije in v tem smislu spremeni
točko 7a industrijskega zakona.

Modifikacija vladne politike v
zvezi s tem vprašanjem predla-
ga tudi M. F. Tighe od jeklarke
unije. Njegova resolucija za
legislativni program federacije
določa povečanje moči delavskega
odborna, strogo enforširanje
točke 7a in drugih delavskih
določb, omejitev vladnih naro-
čil le tistim podjetjem, ki se dr-
že te točke, in predviduje obšir-
no pretepu.

(Dalje na 2. strani.)

V sovjetski Rusiji zdaj voli 90 mi- lijonov oseb

Sovjeti dali volilno pravico veli-
kemu številu socialnih izob-
čencev

Moskva, 6. okt.—Pri letošnjih
volitvah v novembru in decem-
bru za delegate kmetskih in del-
avskih sovjetov v Rusiji bo prvi-
č volilo na tisoče novih držav-
ljanov, ki so bili doslej "socialni
izobčenci," to je brez vsakih drž-
avlanskih pravic, zdaj pa so
dobili te pravice. S tem bo šte-
vilno volilcev v Sovjetski uniji
naraslo na čez 90 milijonov.

Novi volilci so bivši hišni po-
sestniki, bivši duhovni, bivši
častniki in vojaki v belih arma-
dah, bivši mežnarji in drugi, ki
so pet let opravljali socialno ko-
ristna dela in se izkazali lojalni
sovjetom.

Amerika je poplavljen s ponarejenim denarjem

Središči ponarejevalcev sta Chi-
cago in New York

Chicago. — Ponarejen denar,
ki poplavlja deželo, je danes
eden največjih problemov za
federalno policijo. To je povedal
pomozni federalni pravnik
H. N. Connaughton, ki je rekel,
da je danes tridesetkrat več po-
narejenih bankovcev v prometu
ko pred enim letom. Slučaji de-
narnega ponarejanja so narasli
za 3000 odstotkov in danes je
čez sto oseb v zaporih, ki so ob-
tožene z menjavanjem ali falzifi-
ciranjem papirnatega in kovane-
ga denarja. Zadnji teden je
federalna porota v Chicagu ob-
tožila 40 oseb v zvezi s ponare-
janjem denarja.

Kakor je rekel Connaughton,
je zdaj ponarejenega denarja v
obtoku za več milijonov dolar-
jev; največ je desetdolarskih
bankovcev in za temi pridejo
petaki. Bankovcev z višjo de-
nominacijo je manj, ker jih je
težje zmenjati. Ponarejenega
drolžiža — nikljev, kvdrov in
poldolarskih novcev — je tudi
dosti.

Glavni središči ponarejeval-
cev sta Chicago in New York.
V teh dveh mestih neprestano
operirajo večje grupe, ki ti-
skajo desetdolarske bankovec.
Nekateri falzifikati so tako do-
bro narejeni, da jih navaden
človek nič ne loči od pravih in
na tisoče dolarjev v tem pa-
pirju gre v promet, dokler jih
ne izsledijo šele v bankah. Raz-
pečavanje falzifikatov je orga-
niziran posel. Izdelovalci jih
prodajajo "na debelo" razpeče-
valcem, navadno po 30 centov
na dolar, ti pa imajo svoje lju-
di, ki falzifikate menjajo. Obi-
čajno jih menjajo v manjših ta-
vernah, prodajalnicah in re-
stavracijah, nakar spravijo do-
biček.

Mussolini draži Hitlerja

Milan, Italija, 6. okt.—Musso-
lini je sinoči v svojem govoru
pred 3000 možmi milanske fašis-
tične milice opozorjal "nemški
sever, naj računa z rastočo moč-
jo italijanske armade." Milan-
ski fašisti so potrošili 10 mili-
jonov lir za okrašenje mesta
Mussoliniju v čast. Na glav-
nem trgu pred milansko kate-
dralo so zgradili dva fantastič-
na vodometna in velikanski slavo-
lok.

MacDonald hvali Roosevelta

London, 6. okt. — Ramsay
MacDonald, angleški premier,
je dejal zadnje dni, ko se je vr-
nil s počitnic, da je ameriški
predsednik Roosevelt dobro po-
godil trenutni položaj v Angli-
ji, ki ga je omenil v svojem zad-
njem radijskem govoru. Mac-
Donald je tudi rekel, da je Roo-
sevelt s svojo politiko na pravi
poti.

MORNARJI NA VZHODU ODLOŽI- LI STAVKO

Na prizadevanje delavskega od-
bora so podjetniki pristali na
konferenco, unija je pa odlo-
žila s stavko; stavka je vse-
eno mogoča

Washington. — (FP) — Da-
si je narodni delavski odbor
zadnjič sporočil predsedniku
Rooseveltu, da bi se rad izognil
posredovanju v industrijskih
sporih, se v slučaju mornarskih
delavcev na vzhodu in jugu ni
nič pomišljal s prizadevanji za
preprečitev stavke.

To je tudi dosegel, ko je pri-
dobil podjetnike, da so pristali
na konferenco z zastopniki del-
avcev, International Seamen's
unija pa na odpoklic stavke, ki
bi se imela pričeti 8. oktobra v
vseh pristaniščih Atlantika in
Mehiškega zaliva. Vse prizade-
te stranke so to storile "v skla-
du s šugestijo predsednika Roo-
sevelta," kakor je rekel Lloyd
Garrison, predsednik delavskega
odborna, ki je obenem naznanil
svojo resignacijo iz odbora. On
se vrne na Wisconsinso uni-
verzno kot dekan pravne fakul-
tete.

Na pogajanje z mornarsko u-
nijo Ameriške delavske federa-
cije je pristalo 28 večjih družb,
ki obratujejo 450 parnikov. Med
njimi so tudi take, ki so se pro-
ti uniji borile dolga leta. Pri-
stale so pod pogojem, če unija
odpokliče stavko, kar je storila.

Kljub temu sporazumu pa
stavka še vedno lahko izbruhne,
kar je Garrison sam priznal.
Mednarodna unija mornarjev
je namreč le ena izmed mornar-
skih organizacij, ki so se zedi-
nile na stavko 8. oktobra. Dru-
ge so levičarska Marine Work-
ers Industrial Union, American
Radio Telegraphist Association
in deloma tudi pristaniška uni-
ja. Vse te imajo skupen stav-
kovni odbor, ki je bil pri pogaj-
anjih s predstavniki mornari-
ške unije popolnoma ignoriran.

Levičarska Marine Workers
unija je delavskemu odboru že
sporočila, da zahteva zastopni-
štvo na vseh konferencah, dru-
gače ne bodo zaključki obvezni
za njeno članstvo. Protest je
vložil tudi skupni stavkovni od-
bor, ki pravi, da bodo "vsa po-
gajanja brez sodelovanja naše-
ga odbora brez pomena in ne-
sprejemljiva za mornarske del-
avce. Naj tudi poudarimo, da
mornarji ne bodo pristali na za-
vlačevanje. Nam se mora pri-
znati polna pravica reprezentaci-
cije in ugoditi našim zahtevam
(za zvišanje plače in skrajša-
nje delovnika) ali pa zastavka-
mo 8. oktobra."

Tega dne zahtevajo stavko tu-
dij pristaniški delavci v New
Yorku, ki so pri mednarodnih
uradnih unijah protestirali pro-
ti zavlačevanju pri sklepanju
nove pogodbe in jim naznanili
svoj sklep o stavki. Pogodba z
unijo pristaniških delavcev je
potekla 30. septembra, s klen-
nitvijo nove pa podjetniki očle-
nitveno čakajo, da izreče svoje
zaključke pristanišni delavski
odbor v zadevi delavcev v pri-
staniščih zapadne obale, kjer je
bila stavka zadnje poletje. New-
yorško članstvo pa zahteva no-
vo pogodbo z zvišano plačo in
skrajšanim delovnikom ne gle-
da na zaključke tega odbora.

Sporazum med parobrodni-
družbami in mornarsko unijo,
ki je v konservativnih rokah,
gre za tem, da razdvoji mor-
narske delavce. Izoliral je ra-
diotelegrafiste in levičarsko
mornarsko unijo in obenem je
tudi poteza proti pristaniškim
delavcem, ki tudi nameravajo
zastavkati. Kaj se bo iz tega
izcimilo, bo pokazal za teden.
Če bo prišlo do stavke, bo di-
rektno prizadetih okrog 50,000
delavcev.

Revolucija v Španiji ponesrečena

Izbruh revolte, ki se je izcimila iz generalne stavke v znak
protesta proti nastopu klerofašistične in deloma
monarhistične vlade, je stal okrog 500 mrtvih in 3000
ranjenih. Katalonija, ki se je odcepila, je kapitulirala
pred vojaštvom

Rusko - japonski spor v Mandžuriji končan

Sovjeti prodali železnico za
\$40,390,000

Tokio, 6. okt.—Uradno poro-
čilo se glasi, da sta se japonski
zunanji minister Hirota in sov-
jetski poslanik Jurenjev defini-
tivno sporazumela glede pogojev
za končanje spora okoli vzhodne
kitajske železnice v Mandžuriji,
v kateri ima Rusija polovico fi-
nančnih interesov. Sovjeti dobe
za svoje železniške interese 140
milijonov jenov (\$40,390,000)
od države Mandžukuo, ki je pod
kontrolno Japonske. Poleg te
vsote mora Mandžukuo plačati
15 milijonov rubljev kot odškod-
nino za odlovitve ruskih urad-
nikov in železničarjev.

Ena tretjina omenjene vsote
za železnico bo izplačana sovje-
tom v gotovini in dve tretjini v
blagu.

Novo vodstvo NRA se umi- če v prid kapitalistom

Nov udarec za delavstvo se pri-
pravlja. Richberg naznanil
spremembe

Washington, D. C.—Donald R.
Richberg, novi direktor smernič-
nega odbora NRA, je te dni na-
znanil dve spremembi v smerni-
cah reguliranja industrij.

Prva sprememba se tiče re-
guliranja cen. Richberg je re-
kel, da je "vladna regulacija cen
jako težka naloga, zato bo tre-
ba popustiti." Odbor bo v bodo-
če deloval na to, da se vladno
kontroliranje cen in produkcije
v industrijah postopno odpravi.
To pomeni velik umik pred last-
niki industrij, ki neprestano za-
htevajo, da mora biti konec vlad-
ne kontrole nad industrijami.

Druga sprememba se pa tiče
delavcev. Richberg je rekel, da
v bodoče bo administracija "šči-
tila pravice manjšin pri kolektiv-
nem pogajanju." To znači,
da predstavništvo večine delav-
cev v industrijah ne bo smelo za-
stopati onih manjšin delavcev, ki
ne marajo tega predstavnštva.
Richberg pravi, da v industrijah
mora veljati proporcionalna re-
prezentacija.

Rdeči fronti v Franciji se napo- veduje boj

Pariz, 6. okt. — Skupna fron-
ta socialistov in komunistov v
Franciji je povzročila velik
strah v buržujskih vrstah. Mi-
nistrski predsednik Gaston
Doumergue je sinoči v svojem
govoru v radio apeliral na osta-
le francoske stranke, naj se
združijo v "narodni fronti" in
očuvajo Francijo civilne vojne.

Nacijski zaupnik v avstrijski vladi

Dunaj, 6. okt. — Dr. Franz
Sonnleitner, šef vladnega biro-
ja za tajne sifre, je bil aretiran
na obtožbo, da je Hitlerjev špi-
on. Detektivi so odkrili, da je
dr. Sonnleitner že v naprej ob-
vestil vlado Nemčije o vsakem
koraku, ki ga je avstrijska vla-
da nameravala storiti v svojo
obrambo pred Hitlerjevci.

4000 policajev čuva Mussolinija!

Milan, Italija, 6. okt.—Mini-
strski predsednik Mussolini, ki
se nahaja tu na tridnevem obi-
sku, ima s seboj izredno policijs-
ko stražo 4000 mož.

Madrid, 8. okt.—Kljub temu,
da je španska vlada sinoči na-
znanila, da je vstaja docela po-
tlačena, se sporadične bitke še
danes nadaljujejo v Madridu in
Barceloni. Število mrtvih v
zadnjih treh dneh se čeni na
okrog 500 in ranjenih na 3000;
na tisoče vstašev je bilo areti-
ranih in voditelji, kolikor je uje-
tih, pridejo še danes pred vojno
sodišče.

Madrid, 7. okt.—Na temelju
uradnih poročil, ki so bila objavl-
jena nocoj, je Lerrouxova vlada
strla revolucijo združenega so-
cialističnega, komunističnega in
sindikalističnega delavstva v
Španiji, ki je izbruhnila zadnji
petek. Topovi vladnih čet in
vladna letala, ki so deževala
bombe na rebelna mesta, so ta-
ko v začetku zadala smrtni
udarec revoluciji.

Najhujši udarec je prišel v
Barceloni, glavnem mestu Katalo-
nije, kjer je avtonomna katalo-
nska vlada v soboto zvečer
proklamirala neodvisnost Katalo-
nije in pozvala vojaštvo, naj
priseže zvestobo novi republiki.
Poveljnik vojaštva, general Ba-
tet, se ni hotel podati, temveč
je udaril po vstaških in danes
zjutraj je Companys, predse-
dnik katalonske republike, kapitu-
liral. Večje število vstašev
je bilo aretiranih; zaprli so tudi
predsednika Companysa in biv-
šega ministrskega predsednika
Azano, ki se je pridružil revolu-
cionarjem.

Boji v posameznih mestih se
nadaljujejo. Več mest—posebno
v severnih provinciah ob meji
Francije—je še vedno v rokah
revolucionarjev, ki se srdito bran-
ijo z lahkim orožjem, toda to-
pov in letal nimajo in to je nji-
hova poguba.

Obsedno stanje je v moči po
vseh Španiji. Število aretiranih
rebelev računajo na 5000.

Madrid, 6. okt.—Generalna
stavka združenega socialistične-
ga, komunističnega in sindikal-
ističnega delavstva v Španiji, ki
je izbruhnila v četrtek kot splo-
šen protest proti nastopu reak-
cionarne klerofašistične in mon-
arhistične Lerrouxove vlade, se
je včeraj že prelevila v revolu-
cionarno gibanje po vseh indu-
strijskih mestih španske repu-
blike. Krvavi boji med delav-
stvom in vojaštvom ter civilno
gardo so v teku po vsej deželi
in kolikor je bilo danes zjutraj
znano, je bilo prva dva dneva
okrog sto stavarjev in vojakov
ubitih in na stotine ranjenih.

Levičarski delavci — katerim
so se v zadnjem momentu pri-
družili tudi radikalni republika-
ni—so včeraj osvojili tri velika
mesta: Mieres s 45,000 prebi-
valci v provinci Asturias blizu
francoske meje, Sabadell s 40,-
000 prebivalci nedaleč od Barce-
lone v Kataloniji in Uncastillo
s 5000 prebivalci blizu Sara-
gosse.

Danes zjutraj je imela vlada
mobilizirano vso armado, polici-
jo in civilno gardo za potlačanje
revolucije; fašistične čete pod
vodstvom Gila Roblesa, špan-
skega Dollfussa, so tudi planile
v akcijo. Fašisti oborožujejo
klerikalno-monarhistične kmete
po vseh provincah.

Vlada pa ne more razpečaviti
čet in orožja s potrebno rapid-
nostjo, ker je vsled generalne
stavke promet docela paralizir-
an. Najpotrebnejše vlake, av-
te in tramvaj operirajo vojaki.
Telegrafsko in telefonsko omre-
je je tudi raztrgano. Časopisi
ne izhajajo več tri dni.

Revolucionarni delavci so več-
raj uničili železniške proge na
severu in ustavili razvažanje vo-
jaštva. Edina ugodnost, ki jo
(Dalje na 2. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Marodnina: za Zdravne druzbe (sloven
Chicago) in Kanada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol
leta, \$1.50 za tretje leta; za Chicago in Cleveo
\$7.50 na celo leto, \$5.75 za pol leta; za ino-
sumstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cleveo \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Kopirski se ne
vracajo.
Advertising rates on agreement.—Manu-
scripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2637-49 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 30,
1934), poleg vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom potekla
narodnina. Ponovite jo pravilno, da se
vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Nesreča v rovu
Kemmerer, Wyo. — Dne 30.
sept. je bila eksplozija plina v
premogovniku Blazon in dva
rudarja sta bila ubita in dvan-
najst je hudo obžganih. SNPJ
ni nič prizadeta vsled te nesre-
če, toda eden član JSKJ je ob-
žgan.

Nov grob
Johnstown, Pa. — Tu je umrl
Gregor Hreščak, doma z Unca
na Notranjskem. Bil je član
SNPJ in JSKJ ter zapuščal ženo,
odrasle otroke in dva brata.

Našli mrtvega
So. Chicago. — Zadnji pteek
so potegnili iz reke Calumet
truplo Antona Zupaniča, ki je
izginil 28. septembra. Pokojnik
je bil star 60 let in njegov na-
slov je bil 10334 Torrence ave.
Poročilo ne pove, ali je bila ne-
sreča ali samomor.

Nesreča pri avtni dirki
Milwaukee. — Frank Podriž-
nik, 24-letni sin Fr. in Agnes
Podrižnik, je kot mehanik pris-
ostvoval avtni dirki v Chip-
peva Fallsu, Wis., pred nekaj
dnevi z namenom, da popravi
defekte na avtih dirkačev, toda
med dirko je neki avto prekora-
čil varnostno mejo in ga podrl.
Fant je bil težko ranjen in od-
vedli so ga v bolnišnico.

Ni hotel biti v jugoslovanski
armadi
Milwaukee. — Joe Rupa r,
star 20 let, se je po šestih letih
vrnil iz Jugoslavije nazaj v A-
meriko k svojemu stricu. Leta
1928 je odšel s svojimi starši v
Škocjan na Dolenjskem in zdaj
so ga hoteli potisniti v armado,
čeprav je bil rojen v Ameriki.
Da se izogne vojaški službi, je
šel v Ameriko. Joe pravi, da
stari kraj ni za ameriške otro-
ke.

Milvaški bolniki
Milwaukee. — Ana Kolenc,
žena Franka Kolenca, leži že več
mesecev bolna na svojem domu.
Elizabetha Uhan je tudi bolna že
čez mesec dni v West Allisu.

Še en grob v Penni
Bethlehem, Pa. — Tu je u-
mril Frank Piff, prekmurski ro-
jak in izdelovalec sladkih pižav.
Zapustil je ženo in štiri otroke.

REVOLUCIJA V ŠPANIJI
PONESREČENA

(Nadaljevanje s 1. strani.)
poseduje vlada, so letala in ta
so bila razposlana z bombami
nad ona mesta in province na
severu, kjer so levčarji v pre-
moči. Ljuti boji so v teku v
provinci Asturiji in ob meji
Baske pod gorovjem Pirenejev.
Delavske čete so okupirale me-
sto Eidar, kjer so municijske
tovarne, toda vladne čete so iz-
vršile oster protinapad in potis-
nile delavske bojovnike iz me-
sta.

V Bajadozu vodi rebelne čete
socialistična poslanka Margue-
rita Nelken. Hudi boji so v te-
ku tudi v San Sebastianu.

Wisconsinški governer izgubil
nogo

Madison, Wis. — Governerju
A. G. Schmedemanu so v petek
odrezali nogo nad kolenom.
Schmedeman, demokrat, star
70 let, ki zdaj ponovno kandidi-
ra za governerja, je pred tremi
tedni padel in si ranil nogo. Sle-
dil je prisad rane in zdravniki so
moral odrezati nogo, da so mu
rešili življenje.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Umrlému pionirju v spomin

Cleveland, O. — Johna Zu-
panca, člana društva V boj št.
53 SNPJ in dolgoletnega bivše-
ga odbornika in tajnika tega
društva, bivšega člana kluba št.
49 itd., ni več med živimi. V
nedeljo, dne 30. sept., zvečer se
je končala njegova trudapolna,
trpka življenska pot in cleveland-
ska slovenska naselbina je
izgubila spet enega pionirja.

John je bil pionir. Bil je eden
izmed ustanoviteljev Slovenske-
ga delavskega doma, ki je danes
ponos collinwoodske slovenske
naselbine. Bil je tudi ustano-
vitelj društva Tolstoj SSPZ, ki
zdaj nosi ime Združeni bratje.
John je bil dalje tudi med usta-
novitelji clevelandskega dne-
vnika Enakopravnosti, pri SDD
je bil največji delničar-zasebnik
(imel je 26 delnic) in bil je tudi
delegat na springfieldski kon-
venciji naše jednote.

Po mišljenju je bil umrl John
naprednjak in svoje čase, dok-
ler ga dolgoletna in mučna
bolezen ni prisilila, da je stopil
na stran, je bil tudi aktiven v
naprednih krogih. Bil je tudi
član kluba št. 49 JSZ, ki je svo-
je čase, ko ni bil še dograjen
SDD, tudi zboroval pri Zupan-
cu, ki je bil vedno pripravljen
dati svoje prostore na razpolo-
go za take reči (tudi današnja
Citálnica SDD se je nahajala
svoječasno v njegovih prostorih).
Zaradi svojega sociali-
stičnega prepričanje je moral
trpeti tudi preganjanje pod
zloglasno Palmerjevo justico,
ko so ga držali dva tedna v ječi.

Na kratko povedano: John
Zupanc je bil agilen naprednjak
in pionir pri naših naprednih
ustanovah in z njegovo smrtjo
je zazijala nova vrzel v vrstah
naših pionirjev.

John je že več let trpel na
hudem revmatizmu ter se vsled
bolezni moral umakniti iz ude-
stevovanja v javnosti. Vzlic mu-
čni boleznini in trpljenju, ki mu
ga je ta bolezen prizadevala, pa
se ga je skoro do konca držala
njegova gorenjska dobrodušnost
in šegavost, ki sta ga delali ved-
no prijetnega družabnika, kak-
ršnih je v današnjem skisane-
nem svetu tako malo. Tisti, ki
smo ga poznali ter ga bili nava-
jeni videti skoro vsak dan, ko
je počasi stopal proti SDD ter
spotoma pozdravljali prijatelje
in znance s prijaznimi nasmeh-
ljaji in šegavimi besedami, ga
bomo pogrešali in dolg čas nam
bo po njem.

Njegova poslednja želja je
bila, da ga upepelijo in žena in
otroci so mu to željo izpolnili.
Upepeljen je bil v sredo dne 3.
okt. popoldne.

Ohranimo mu lep spomin, saj
ga je zaslužil s svojim delom!
I. J.

Shod in veselica

Bridgeport, O. — Delavske raz-
mere v tej okolici so čedalje
slabše. Rov Blaine ni v tednu,
ki se je končal 30. septembra,
obratoval niti en dan, prej pa
eden ali dva dni v tednu. Tako
obratuje rov že od 1. aprila, v
rovu Stanley v istem kraju in
last iste kompanije pa tudi ni
nič bolje. Rudarji, upošteni v
teh rovih, so člani društva št.
333 in 562 SNPJ in soc. kluba
št. 11. Zaradi brezposelnosti
vlada velika mizerija med de-
lavci v naši dolini.

Dne 30. septembra sem obi-
skal naselbino Piney Fork. Prva
novica, ki sem jo slišal, je bila,
da so prejšnji večer v rovu št.
2 odpustili 240 rudarjev, med
temi veliko članov društva št. 175
SNPJ. Povečini imajo ti svoje
domeve in ne vedo, kaj bodo
počeli, če jih ne bo kompanija
upoštila v rovu št. 1. Tudi v slučaju
upošlitve bodo morali dolgo
čakati, ker je rov natrpan z rudar-
ji, rov št. 2 bo pa kmalu izčrpan.
Zima je tukaj in pomoči od nik-
jer, otroci hočejo imeti čevlje,
obleko in hrano, toda starši ni-
majo denarja, ker ni služb.

Nedavno sem čital v glasilu
KSKJ vest, da je gl. tajnik SNPJ
poročal na polletni seji gl. odbo-
ra, da mladina ne mara socializ-
ma. Zdi se mi, da je glasilo
tisto zavijanje z veseljem obja-
vilo. Čital sem tudi odgovor br.
Vidra, v katerem pojasnjuje,
kako nasprotniki SNPJ zavijajo
resnico. Dejstvo je, da bi mla-

dina rada sprejela socializem,
samo če bi ga razumela. Z mla-
dino, ki razume socializem, člo-
vek lahko govori o važnih delav-
skih vprašanjih. Ko sem bil na
zboru JSZ v Clevelandu, sem se
razgovarjal z mladimi ljudmi,
ki razumejo socializem in tudi s
tistimi, ki se ne zanimajo za de-
lavsko gibanje. Slednji ne vedo
ničesar, čeprav so prišli iz de-
lavskih vrst. Slišali smo tudi
diskuzijo naše mladine, v kateri
je pokazala svoje znanje o ob-
stoječih problemih. Prepričan
sem, da bi tista mladina, ki zdaj
ne mara socializma, zahtevala
vse, kar ima soc. stranka v svo-
jem programu, ako bi stranka
prišla na površje.

William Green, predsednik
Ameriške delavske federacije, je
bil vedno proti socializmu, danes
pa sem v tukajšnjem listu čital,
da ima na konvenciji federacije
v San Franciscu program, ki
zahteva od vlade starostno
in brezposelnostno zavarovanje,
šesturnik, pet dni dela v tednu
in odpravo otroškega dela. To
so stvari, ki jih tudi socialisti
zahtevajo. Časi se spreminjajo
in socializem bo prišel, čeprav
ga mladina in gotovi elementi
pri SNPJ ali kjerkoli hočejo ali
ne. Socialistična politika mora
ostati pri SNPJ, ker jo je gojila
od začetka in ji je tudi koristila.

Volitve se bližajo in vsled te-
ga je soc. klub št. 11 sprejel
sklep, da priredi veselico in
shod v soboto zvečer, 13. okto-
bra, v društveni dvorani v
Boydsvillu. Govornika bosta
Frank Ledvinka in J. H. House,
kandidat za državnega senator-
ja na soc. listi. Prvi bo govo-
ril v prid starostnemu in brezpo-
selnostnemu zavarovanju, drugi
pa o šolskem zakonu, ki ga ima
v načrtu ter o soc. gibanju na
splošno. Po govorih bo plesna
zabava. Ker so mizerne razme-
re, bo vstopnina samo 10 cen-
tov, da se bo krilo izdatke. Če
bo kaj ostalo, bo izročeno Prole-
tarcu in gibanju.

Uljudno vabimo vse somišlje-
nike od blizu in daleč, da pridejo
dne 13. oktobra v društveno dvo-
rano v velikem številu. Slišali
boste mnogo važnih stvari in
splošno korist in poleg tega se
vam bo nudila izvrstna zabava.
Pridite in pripeljite s seboj tudi
prijatelje in znance.
Joseph Snoy, 13.

Volitve in napadi na Sinclairja

Fontana, Cal. — Čitam različ-
ne liste, v katerih se ljuto na-
pada Uptona Sinclairja. Kapita-
listični listi pišejo, da je Sinclair
socialist in nevaren radikalec in
da bo šlo vse k vragu, če bo iz-
voljen za governerja. Nekateri
delavski listi se norčujejo iz
njega, češ, da ne bo s svojim
programom ničesar dosegel. Ka-
pitalistični listi seveda branijo
obstoječi sistem, sistem krivic,
ki tlačni revni sloj in mu odreka
življenske pravice. Tisti delav-
ski listi, ki se norčujejo iz Sin-
clairja in njegovega programa,
so obžalovanja vredni, ker ne
vedo, kaj delajo.

Katoliški duhovniki rohnijo v
cerkvah proti Sinclairju in neka-
teri obiskujejo tudi družine po
hišah, kjer nagovarjajo ljudi,
naj ne oddajo svojih glasov Sin-
clairju pri volitvah. Obkladajo
ga z grdimi imeni, ker jim vse
prav pride. Pridigarji drugih
verskih sekt so bolj izbirčni v
besedah, agitirajo pa za repu-
blikanskega kandidata in reak-
cionarja Franka F. Merriama.
Kapitalizem in vera delujeta
skupno, kar je že stara pesem,
z namenom, da revni sloj ostane
v tlačanstvu. Razume se, da ti-
sto sadje, ki ga ose in sršeni
glodajo, ne more biti slabo. Ose
in sršeni ne marajo kislega sad-
ja, pač pa si izberejo najboljše.

Isto velja za kapitalistične ča-
sopise, za duhovnike in pridri-
garje. Vsi ti se zaletavajo v
Sinclairja in pobijajo vse, kar
bi koristilo delavskemu ljudstvu.
Priporočajo le tisto, kar vedo,
da bo škodovalo delavcem.

Na vollice apeliram, naj stoji
trdno in naj ne nasedejo zava-
janjem nasprotnikov. Oddajmo
naše glasove Sinclairju in osta-
lim kandidatom na njegovi listi
in uverili se bomo, da bo to ko-
rak naprej.
Anton Blasich.

Eksplodija v premogovniku

Diamondville, Wyo. — Dne 3.
oktobra se je pripetila eksplozija
v premogovniku v Blazonu, Wyo.
Zahtevala je dvojce življenj,
okrog 15 ožganih in ranjenih
delavcev so pa odpeljali v bol-
nišnico. Podrobno poročilo sle-
di.
Frank Lambert,
tajnik društva št. 253.

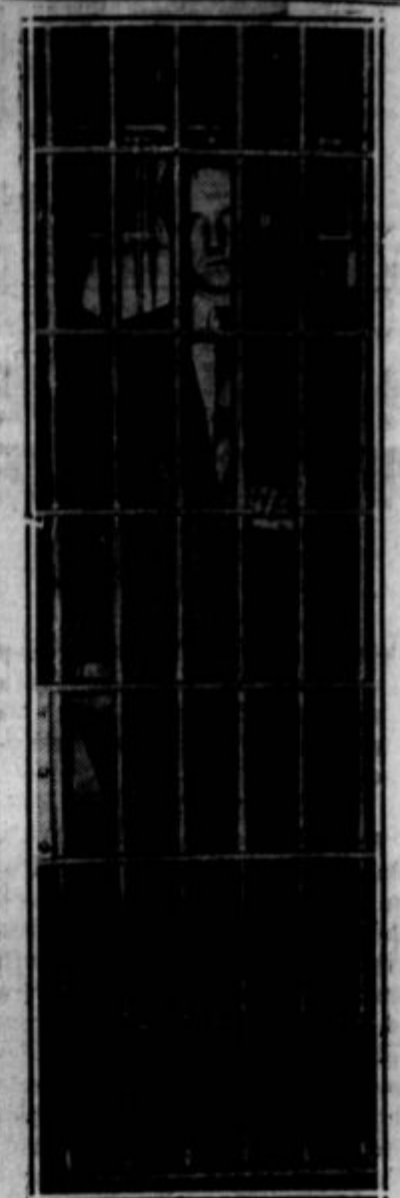
O kongresu proti vojni
in fašizmu

Racine, Wis. — Ker sem se kot
delegat udeležil kongresa proti
vojni in fašizmu, želim podati s
tem v zvezi nekaj podrobnosti.

Kongres je bil otvorjen v pe-
tek zvečer, 28. septembra, v Ko-
lizaju v Chicagu, v dvorani, ki
ima 15,000 sedežev in katera je
bila zasedena do zadnjega ko-
tička. Nastopilo je več promi-
nentnih govornikov različnih
narodnosti, ver, strank in poklicev.
Otvoritev kongresa je bila veli-
časna manifestacija preprostega
razuma proti temnim in brut-
alnim silam vojne in fašizma.

Zborovanje se je potem vršilo
v Ashland avditoriju, katerega
se je udeležilo okrog 4000 dele-
gatov, ki so zastopali skoro vse
države ameriške Unije in nekaj
tujzemskih. Lepo je bilo gledi-
ti, ko to skupino ene in iste
ideje, na to rabinec sedel poleg
profesorja katoliškega semeni-
šča, zastopnik YMCA poleg kom-
munista, pacifist poleg zastop-
nikov militarističnih organizacij,
socialisti in člani IWW, anarhi-
sti in zastopnice ženskih orga-
nizacij. Človek je videl repre-
zentante črne, rumene in bele
rase in zdelo se mi je, da svet
še ni bil tako združen ko na tem
zborovanju, odkar smo se nehali
pretepati po strelskih jarkih za
demokracijo.

Bilo je veliko navdušenja za
borbo z združenimi silami proti
vojni in fašizmu, da se prepreči
nakane kapitalističnih plutokra-
tov. Zdi se mi, da je dolžnost
vsakega poštenega človeka, da

Bruno Richard Hauptmann,
nemški nepostavni priseljensec,
ki je obtožen, da je izsilil \$50,000
iz letalca Lindbergha.

se zanima za akcijo v prid vse-
mu človeštvu in civilizaciji.
Da se ta cilj doseže, sta po-
trebni skupna akcija in enotna
fronta. Kurt Rosenfeld, bivši
nemški minister, je dejal, da
danes bi ne bilo fašizma v Nem-
čiji, ako bi bili delavci in kmet-
je organizirani v skupni fronti.
Ako se v tej deželi ne bomo
združili v boju proti vojni in fa-
šizmu, se bomo morda kmalu
znašli v koncentracijskih tabo-
riščih in strelskih jarkih.
Tistim, ki bi želeli izvedeti več
podrobnosti o tem kongresu,
sem z veseljem na razpolago, ali
pa naj se obrnejo na American
League Against War and Fas-
cism, 112 East 19th st., New
York, N. Y. Frank Jelenc,
tajnik št. 68 SNPJ.

Kavsanje med republikanci
in demokrati

Gowanda, N. Y. — Zadnje dni
v septembru se je vršila kon-
vencija demokratske stranke za
državo New York v Buffalu.
Vsi sedanji uradniki so bili no-
minirani in nekaj novih z go-
vernerjem Lehmanom na čelu.
Istocasno so imeli tudi republi-
kanci konvencijo v Rochesterju
in bile so precej vroče debate, o
katerih so časopisi poročali.
Macy, načelnik stranke, je ho-
tel na vsak način, da dobi nomi-
nacijo za governerja odvetnik
Seabury iz New Yorka in da se
pusti "new deal" pri miru. S
svetilkami naj posvetijo le v ko-
stičke države New York, toda ker
je bil Macy v manjšini, je pogo-
rel in izgubil vodstvo stranke.
Nominiran je bil "Mozes," dočim
sta obe konvenciji nominirali za
člana državnega vrhovnega so-
dišča eno in isto osebo.

Čeprav je Macy republikanec,
je vseeno hotel, da se stopi po-
litičnim tepcem, kakršen je dr-
žavni senator Thaller, ki preje-
majo od velikih elektrarskih
družb in drugih denar, na prste.
S tem jih družbe pridobe, da
glasujejo za njih interese. Re-
publikanska večina je nominira-
la "Mojzesa," ki bo v slučaju iz-
volitve pripravljen čuvati intere-
se graftarjev.

Ko se je prošlo pomlad vršila
preiskava proti senatorju Thal-
lerju, je časopisje pisalo, da se
bo raztegnila tudi na druge, da
bo vključila vse od prvega do
zadnjega. Thaller je podal re-
signacijo, ko mu je bila korup-
cija dokazana, preiskovalni od-
sek pa je potem odšel na počit-
nice. Ako bi se umazano perilo
pralo v Albanyju, bi to najbrž
škodovalo republikancem in de-
mokratom pri prihodnjih volit-
vah.

Ko je governer Lehman zad-
njo pomlad prišel na dan z 11
točkami, ki so se nanašale na
mestne elektrarne, plinarne, vo-
dovode itd., kar je bilo nekaj do-
brega, je državni senator Kirk-
land, ki zastopa naš distrikt, vo-
dil ostro debato proti. Bil je
eden od manjšine in je seveda

glasoval proti, ker menda
on pozna gospode pri N.
Power Co. Sedaj ponovno
didira v isti urad in lokalni
sopisje ga volilcem toplo
roča.
On torej zastopa intere-
vatnih družb, ne pa volilce
so ga posadili na važno po-
Zanje se sploh ne briga, k-
takorekoč dajejo priznanje
njegovo grdo delo.
Večkrat sem že omenil
našem okraju prevladujo-
blikanska mašina. Neke-
di demokratov, a ne mor-
nas priti na površje, kar
kakor nerazumljivo. Izgle-
so govornice, da se dajo
podkupiti od republikan-
sem že večkrat slišal, da
ne. Torej tisti, ki glasuj-
nje, ne mečejo svojih
proč? Ej, fantje, če bi va-
zil na dan volitev, kom-
svoj glas, če bi se vsak z-
za svojo in svojih otrok-
nost, bi nihče ne volil de-
sovražnikov. Godrnjanje
vice in molitve ne pon-
Dolžnost delavcev je, da
na voliče in oddajo svoje
ve kandidatom soc. stran-
John Mateko

S KONVENCIJE AMER-
LAVSKE FEDERAC

(Nadaljevanje s 1. stra-
—Federated Pictures.
Bruno Richard Hauptmann,
nemški nepostavni priseljensec,
ki je obtožen, da je izsilil \$50,000
iz letalca Lindbergha.
se zanima za akcijo v prid vse-
mu človeštvu in civilizaciji.
Da se ta cilj doseže, sta po-
trebni skupna akcija in enotna
fronta. Kurt Rosenfeld, bivši
nemški minister, je dejal, da
danes bi ne bilo fašizma v Nem-
čiji, ako bi bili delavci in kmet-
je organizirani v skupni fronti.
Ako se v tej deželi ne bomo
združili v boju proti vojni in fa-
šizmu, se bomo morda kmalu
znašli v koncentracijskih tabo-
riščih in strelskih jarkih.
Tistim, ki bi želeli izvedeti več
podrobnosti o tem kongresu,
sem z veseljem na razpolago, ali
pa naj se obrnejo na American
League Against War and Fas-
cism, 112 East 19th st., New
York, N. Y. Frank Jelenc,
tajnik št. 68 SNPJ.

"Iz izkušnje vemo, da
kon (NIRA) dober; amp-
potežkoče so s tistimi, k-
izvajajo." Sodnik Pad-
rekel, da je Roosevelt
ko smatra, da razne a-
predvsem delavski odbor-
jejo dobro, vsled česar
delavstvo lahko zaupa in
ha s stavkami. Justični
ment se je popolnoma
prosekuriji krilincev tega
na, kar je glavni vzrok
točka 7a postala farsa.
tega se delavstvo ne sme
minuto odreči pravici do

Najbolj progresivna d-
ja je od unije hotelskih
stavracijskih delavcev
predsednik Edward Flo-
vzel na tarčo politično
federacije in urgira usta-
delavske stranke. Posle-
deracijske taktike, ki je
vaden v "nagrada pri-
in kaznovanju sovražnik-
to, je rekel Flore, "da je
stvo prisiljeno poslušati
politikov obeh starih str-

Delegacija te unije je
žila tudi resolucijo, ki s-
da voditelji federacije pr-
stike z reakcionarno Civi-
racijo. Resolucija se pr-
tiče Matta Wolla, preda-
Civic federacije in gl-
hrustača — boljšeizma.

A. W. Hoch od Califor-
delavske federacije pa z
z resolucijo, da federacij-
išče delovanje Ameriške
v Californiji. Hoch prav-
soluciji, da podjetniki ra-
gijo za svoje orodje.
Robert J. Watt od de-
federacije v Massachusettsu
predlaga kreiranje pose-
odbora za bojno strate-
zvezi s stankami in orga-
ričnimi kampanjami. Odb-
šteje sedem članov in bi
kak generalni štab.

Hauptmann je zdrave p-
pravijo psihiatri
New York.—Petorica p-
trov, ki je opazovala Brun-
harda Hauptmanna, zbir-
je obtoženec popolnoma zdr-
umu, le ekcentričen je ma-

J. W. Young, municijski baron (na desni), ki je priznal v pre-
iskavi, da je njegov brat in misijonar Paul njegov agent za pro-
dajanje bomb v Južni Ameriki.

Vesti s Primorskega

PODEŠTAT V JULJSKI KRAJINI

gospodarstvo na Goriškem

pa so pričeli z zidanjem novih šolskih poslopij tudi v Gojačah (Črniče) in na Brjah (pri Rihemberku). V Štomazu (pri Sv. Križu) pa so že sezidali novo stavbo. Večina stroškov za te nove šole gre posredno ali neposredno v breme občin samih. Namen teh gradenj je jasen. Do fašizma je bila naša dežela edina, kjer slovensko ljudstvo skoro ni poznalo nepismenosti. Sedaj pa kljub zidanju šol tega ne moremo več trditi. Nepismenost se širi med našim ljudstvom. Doseči hočejo le to, da zastrupijo našo mladino in ji ubijejo prirojeno narodno zavest.

Večerni tečaji po Goriškem

Gorica, septembra, 1934. — S septembrom so se pričeli po Goriškem in drugod zopet znani večerni tečaji za italijanski jezik, ki so namenjeni pred vsem odrasli mladini. Teh tečajev se naši ljudje udeležujejo, toda ne morda iz kakega navdušenja do italijanskega jezika kakor radi tega, da se rešijo vseh sitnosti, ki so jih deležni od strani oblasti, če se tečajev ne udeležijo. Koncem vseh koncev pa so ti tečaji jako zanimivi. Tu se zlasti pozimi zberejo v gorkem prostoru vse ženske iz soseske, pa tudi možje in si, če si drugače ne morejo, povedo marsikaj. Tako je bilo lansko leto na nekem tečaju v Vrtojbi tako živahno razpoloženje, zlasti med ženami, da jih niti odločen nastop učitelja ni mogel pomiriti. Ko se je to razpoloženje le preveč stopnjevalo, je bil učitelj prisiljen poklicati goriško policijo, ki je prišla in avtoritativno posegla vmes. Uspehi teh tečajev so minimalni, oziroma jih sploh ni. Na njih račun pa krožijo med našim ljudstvom že marsikatero pikre.

Aretacije protifašistov v Italiji

Trst, 21. septembra. — V Trstu in nekaterih krajih na Krašu in ob Zdobu je prišlo te dni do novih aretacij protifašistov. V Krminu so aretirali zaradi protirežimskega delovanja 14 delavcev, v Trzinu pa celo 180. Med njimi so tudi taki, ki so se pravkar vrnili iz konfinacije. Slične vesti prihajajo tudi iz drugih krajev Italije. Tako je bilo pred nekaj dnevi v steklarni San Christoforo v Milanu aretiranih 122 delavcev. Nadalje je bilo mnogo ljudi aretiranih v Castiglione in Farbionu v okolici Jakina.

Tragična usoda istrskega begunca

Sušak, 22. septembra. — Dva mlada Istrana sta prednočnim brez potnega lista pobegnila z Reke čez Rečino na Sušak. Opazil ju je obmejni miličnik, ki je pričel streljati za njima. Prvi je srečno prišel čez reko, drugi pa je bil smrtnonevarno ranjen.

Josip Caharija in Božo Prkačin oba iz Zmirja, sta prednočnim okrog 6.30 zveč. na reški strani blizu klavnice skočila v Rečino ter naglo prebredla vodo. Ko sta bila že na jugoslovenskem bregu, ju je opazil na italijanski strani stražarjujoči miličnik, ki so ga nanju opozorili italijanski tramvajski uslužbenici. Takoj je pričel streljati za njima. Oddal je štiri strelje. S prvim je zadel Josipa Caharijo v levo roko in mu odbil prst. Dva naslednja strela sta

zgrešila. S četrtnim strelom pa je zadel Caharijo v hrbet. Prestrelil mu je pljuča. Caharija se je zgrudil na breg. Nemuđoma so ga prepeljali v bolnico na Sušaku, kjer se sedaj bori s smrtjo. Večera je bila na licu mesta sodna komisija, da ugotovi, ali niso bili zaradi početja obmejnega miličnika prekršeni obmejni predpisi. Na Sušaku so ljudje zaradi tega dogodka zelo razburjeni.

Vesti iz Jugoslavije

Smrtna nesreča na ljubljanskem kolodvoru

Na glavnem kolodvoru se je 21. septembra popoldne pripetila huda nesreča, ki je uničila življenje 45 letnemu premikaču Jakobu Jeraju. Zaposlen je bil pri premikanju voz na tirih pred kurilnico ter je moral spenjati in odpenjati vozove. Ta posel izvršujejo premikači v vedni smrtni nevarnosti med odbijajoči voz. Jeraj je usodnega dne pri nekem takem opravilu imel nesrečo: ko je spel voza in se umikal izpod vagona, mu je najbrže spodrsnilo, nenadoma je namreč tovariš opazil, da leži Jeraj na tiru in da je šel voz čezenj. Kolesa so mu šla čez prsi in Jeraj je bil v hipu mrtev. Ponesrečeni Jeraj zapuša ženo in dva otroka.

Dve smrti. — V Ljubljani je nenadoma umrl gledališki scenograf, ruski emigrant Vasilij Uljanošev. Star je bil 45 let, po rodu iz Ukrajine. Studiral je kemijo, po izvršenih naukih pa se je posvetil slikarstvu, ki ga je tudi hkratu študiral. Posebno se je posvetil gledališkemu slikarstvu ter je delal za različna gledališča v Rusiji, po revoluciji pa se je umaknil iz Rusije ter je bil scenograf raznih gledališč v Jugoslaviji. Delal je v Osjeku, Zagrebu, zadnjih pet let pa v Ljubljani. Kot scenograf je bil res mojster, kakršnega ljubljansko gledališče še ni imelo. Njegove inscenacije oper, posebno ruskih, so bile vselej umetniško delo. Če se le spominimo scenerije v ruskih operah "Sneguročka" in "Knez Igor", kako lepe so bile ruske pravljice vasi in ruski pravljicni govori pozimi. Z najskromnejšimi sredstvi je znal doseči presenetljive slike. Zaprtil je vdovo, hčer ruskega pisatelja Čirikova. — Istočasno je v Ljubljani umrl daleč znani veletrgovec z železnino Jurij Verovšek, star 64 let. Pokojni trgovec je bil brat našega prvega dramskega igralca Verovška.

Vlomi v Novem mestu. — Ni dolgo, kar je bilo vlomljeno v šolo na Grmu, v pisarno okrajnega glavarstva, v sodišče, že je bilo spet vlomljeno, tokrat v pisarno odvetnika dr. Gfobevnika. Vlomilci so najprej zastrupili psa čuvaja, nato pa so vlomili v pisarno ter iz blagajne odnesli 10.000 Din denarja in nekaj zlatnine, ki je bila tudi v blagajni. Isto noč je bilo vlomljeno v prostore neke restavracije. Vlomilcev ne morejo zaslediti.

Samomor. — V Rogoznici, občina Korena, se je obesil 45 letni kočar in cestar Alojzij Zorc. Ker je imel na glavi poškodbo, so domnevali, da gre mogoče za uboj in fingirano obešenje, preiskava pa je dognala, da gre za samomor. Doma se je nekaj spril in v hipni jezi in obupu se je obesil.

Problemi priseljence

Pridobitev naturalizacije brez prvega papirja

Vprašanje: Prišel sem v Združene države pred l. 1900, ali nisem nikdar postal ameriški državljan. Nekdo mi je rekel, da mi ni treba prvega papirja, marveč da morem dobiti drugi papir takoj.

Odgovor: Ni tako. Morate vzeti prvi papir kakor vsakdo drugi. Edini, ki ne potrebuje prvega papirja, so žena ameriškega državljan in po najnovejšem zakonu mož ameriške žene, ako se je ta mož oženil od 24. maja 1934 naprej. Kar vam ni treba — in to je brzokone vzrok napačnega nasveta — je spričevalo o prihodu (Certificate of arrival). Oni, namreč, ki so prišli v Združene države pred dnevem 29. junija 1906, ne potrebujejo tega spričevala. Zadržite se, da dokažete, da so v tej zemlji vsaj od tega datuma naprej. Zato jim tudi ni treba plačati pristojbine \$2.50 za spričevalo o prihodu. Ali prvi papir vendarle potrebujejo.

Državljanstvo tujerodnih otrok

Vprašanje: Ali je res, ako mati postane ameriška državljanica, da so njeni tujerodni otroci tudi ameriški državljan, četudi oče ni državljan? Jaz sem postala ameriška državljanica pred dvema letoma, ali moj mož je še vedno inozemec. Imam dva otroka pod 21. letom starosti. Ali sta državljana?

Odgovor: Od 24. maja 1934 naprej more tujeroden otrok dobiti ameriško državljanstvo po materi ali vaši otroci ne morejo, ker ste postala državljanica pred dnevem 24. maja 1934. Novi zakon veleva, da le, ako je mati postala državljanica po 24. maju 1934, le tedaj more prenesti svoje državljanstvo na otroke.

Prvi papir za inozemskega moža Amerikance

Vprašanje: Slišal sem, da mož, ki se je poročil z ameriško državljanico, more sedaj postati državljan brez prvega papirja in to po triletnem bivanju v Združenih državah. Ali je to res? Ako je temu tako, bo to dobro zame, ker sem se začetkom leta poročil s turodno Amerikanko.

Odgovor: Res je, da je bil naturalizacijski zakon spremenjen, ali ne vam v korist. Le oni, ki se je poročil z ameriško državljanico po dnevu 24. maja 1934 oziroma oni, katerega žena je postala ameriška državljanica po tem datumu, uživa zgoraj omenjeno pravico.

Vprašanje: Sem ameriški državljan. Pred pol letom sem se poročil z inozemko. V novembru bo leto dni, odkar je ona v Združenih državah in je bil namen prositi tedaj za njeno državljanstvo. Nekdo pa je nam rekel, da to ni mogoče, češ, da je bil zakon spremenjen in da treba sedaj čakati tri leta. Ali je to res?

Odgovor: Kdor vam je to rekel, se je zmotil. Res je, da je bil zakon spremenjen, ali sprememba se ne tiče žen, ki so se poročile z ameriškim državljanom pred dnevem 24. maja 1934. Vaša žena naj zaprosi za ameriško državljanstvo po enem letu bivanja, pa ji ni treba nikakega prvega papirja. Le one žene, ki

so se poročile z ameriškim državljanom po dnevu 24. maja 1934, oziroma katerih mož je postal ameriški državljan po tem datumu, morajo bivati v Združenih državah vsaj tri leta, da prosijo kasneje za državljanstvo na podlagi moževega državljanstva. Tudi za nje ni treba prvega papirja. Ista pravica velja tudi za moža ameriške žene, ako se je poroka vršila po 24. maju 1934, oziroma ako je žena postala ameriška državljanica po tem datumu. V toliko je novi zakon izenačil položaj moških in ženskih. —FLIS.

Velik učinek malega oglasa

Iz življenja nemškega zdravnika in raziskovalca Afrike Gustava Nachtigala

Nedavno so Nemci slavili stoletnico raziskovalca Afrike Gustava Nachtigala. Življenje tega izrednega moža je bila neprestana borba. Od mladih let je nosil v sebi kal smrtne bolezni, kateri sta podlegla tudi njegov oče in brat, namreč jetike. Tudi pri njem se je oglašal črv rane smrti. Kri se mu je vlivala zaporedoma in bilo je jasno, da ga ne more rešiti nič drugega kakor bivanje v tropih.

Teško življenje mu je postalo še težje, ko je videl, da ne dobi od nikoder podpore, sam pa ni imel sredstev, da bi odpotoval v Afriko. In tu je seglo v njegovo življenje čudno naključje: Nachtigal, ki je bil po poklicu zdravnik, je nekega dne anonisiral v časopisu, ki so ga čitali tudi v tropih ki delalah, da išče službo zdravnika v tropih. Kmalu je prišla ponudba iz Tunisa. Nachtigal ni čakal niti trenutka. Odpotoval je v Tunis, kjer mu je šlo izprva slabo, pozneje pa je postal telesni zdravnik nekega ministra. Kmalu nato tudi nekega beja. Plače sicer ni imel velike, toda njegova poglavitna želja se je vendarle uresničila: živel je v Afriki, kjer se raj je zdravje vidno boljšalo.

Ko se je telesno okreplil, je začel misliti na izpolnitev svojega drugega življenjskega nameta: na raziskovanje črnega kontinenta. Lotil se je tega poгла s prav dobrim uspehom in je v tem pogledu toliko storil, da ga štejejo v Nemčiji med pionirje njihove kolonialne misli.

Vsega tega pa ne bi bilo, če ne bi bil Gustav Nachtigal uvrstil v list malega oglasa, ki mu je po zaslugi njegove junaške volje rešil življenje ter mu poleg tega še prinesel posmrtno slavo.

ZMAGA SOCIALNIH DEMOKRATOV NA ŠVEDSKEM

Delovno ljudstvo odobrava izvajanje socialno demokratične državne politike

Dne 16. sept. so se vratile na Švedskem podkrajinske volitve (Landsting). Po dosedanjih poročilih so dobili socialni demokrati 503 mandate (prej 469), kmetijska stranka 217 (prej 187), ljudska stranka 117 (prej 187), socialistična stranka 15 (prej 3) in komunistična stranka 9 (prej 6).

Po tem poročilu so socialni demokrati pridobili 36 mandator, kar pomeni imponanten uspeh švedske socialne demokracije in potrditve njihove politike, ki jo vodijo odkar vladajo v državi.

Klerofašisti zaprli češko šolo

Avstrijski klerofašisti so se nasilno polastili rdeče dunajske občine, odslovili izvoljenega župana Seitzla in na njegovo mesto imenovali svojega pristaša, bivšega ministra Schmitza.

Te dni je izdala občinska uprava odlok, da se mora takoj ukiniti poslednja češkoslovaško osnovno šola na Dunaju.

Tako ravnaajo klerofašisti z narodnimi manjšinami, kjer pridejo do oblasti. To, kar se je pripetilo sedaj Čehoslovakom na Dunaju, kjer so jih doslej šteli socialisti, morajo že v hujši meri prenašati koruški Slovenci že dolgo vrsto let.

Umetni dež

V srednjem veku so ga klicali z zvonovi, potem s topovi, danes pa ga hočejo imeti z moderno kemijo

Suša, ki je vladala letos v tolikšni meri po nekih delih sveta, je znova pospešila prizadevanja, po katerih bi bilo mogoče proizvajati dež, kadar bi ga človek potreboval. Tako so pred kratkim poročali o poskusih na južnem Japonskem, kjer so hoteli dež z neba "pristreliti". Prvi veliki poskus te vrste je ostal brez uspeha, pri drugem se je vlihl po izstrelitvi 1500 granat triurni dež, toda skeptiki so bili prepričani, da je bilo vse skupaj gol slučaj.

Tudi na Angleškem, kjer so že prej "streljali" dež, je večina znanstvenikov mnenja, da je to najdražja in obenem najmanj uspešna metoda za doseg velikega smotra. Tako zavrača prof. Bilham tudi vsak drugi poskus za proizvajanje dežja. "Vzrok dežja je iskati v zračnih tokih," pravi Bilham, "in ti toki se razširjajo preko obsežnih delov neba. Težko je verjeti, da bi topovski ogenj, ki zavzema seveda vedno le razmerno majhne obsežnosti, ustvaril za deževanje potrebne pogoje. Celó če bi bilo nebo pokrito z oblaki, bi ničesar ne dosegli, kajti dež nastaja tako, da se neskončno majhni delci vode v oblakih združijo skupaj, granate pa tega stanja ne morejo izzvati."

Naziranje, da ima velik truč sposobnost za proizvajanje dežja, izvira še še iz srednjega veka, ko so hoteli dež priklicati z zvonjenjem. Med vojno so menili, da je topovski ogenj na Flandrskem bojišču kriv obilnih padavin v Južni Angliji. Toda raziskovalci so ugotovili, da so bile padavine tu l. 1915. in 1916. sicer za 21 odst. obilnejše nego povprečno, l. 1917. ko je bil topovski ogenj še hujši, pa je presežek znašal le 7 odst. L. 1912., ko ni bilo absolutno nobenega topovskega streljanja, je bilo leto posebno deževno.

K temu bi bilo omeniti, da poskušajo v Ameriki in posebno v Rusiji neko novo vrsto proizvajanja dežja z nekimi kemičnimi snovmi in meglami. Ta metoda je baje učinkovitejša in, kar je glavno, poceni. Vendar pa podrobnosti še niso znane, zlasti ne to, da bi se bili poskušali izvršiti v velikem obsegu.

HUMOR

Najnovejša moda

— Tetka je prišla v gosti k svojemu nečaku. Nečak je izkoristil to priliko pa je skrivnostno pogledal v sobo, kjer se je spravljal tetka spat. Preden je legla, je obesila na zid svoje kite.

— Kajne, tetka, ti samo ponoči nosiš deško frizuro?

Neverjetno

— Poslal sem nekemu uredništvu dve svoji pesmi . . .
— Pa?
— Vrnili so mi pa—tri!

Čikaška razstava: Jimmy Durante, popularni filmski zvezdnik.

Ako nameravate iti v Jugoslavijo

— ILE DE FRANCE —
20. oktobra—10. novembra
29. decembra

— PARIS —
24. nov.—15. dec.

— LEO ZAKRAJSEK —
General Travel Service, Inc.
302 East 72nd Street
New York City

— SLOVENIC PUBLISHING CO. —
Travel Bureau
216 West 18th Street
New York City

French Line

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Ali nenadoma se mu je zazdelo, da spet prihaja Hipolit gor. Sramoval se je in je prenehel. Za hip je še zasopel in počakal, da si obriše čelo ter pomiri burno utripanje srca. Stojč pred zrcalom, je motril obraz, ki je bil tako iznekažen, da ga je sam komaj spoznal. A ko je videl, da se je polagoma umiril, se je z vso voljo zbral in šel dol.

Spodaj je stalo pet slov, ne včevši Dansaserta. Vsi so mu prinašali zmerom resnejše vesti o pohodu stavkujočih križem rudnikov; višji paznik je na široko pripovedoval, kar se je zgodilo v Mirouju, ki ga je bil rešil z lepim nastopom oče Quandieu. Hennebeu je poslušal in odkimaval; a ni razumel, njegove misli so ostale tam zgoraj v sobi. Naposled jih je odslavil, dejal je, da bo ukrenil vse potrebno. Ko je bil spet sam, sedeč za pisalnkom, si je podprl glavo ter zapri oči, kakor da je zadrževal. Njegov sel je bil tu, odločil se je, da sprejme pričakovano pismo, odgovor uprave. Najprej so mu črke kar plesale pred očmi, naposled pa je vendar razbral, da si gospodje žele kakoga nemira; kakopak, niso mu naročali, naj položaj poslabša; toda namigovali so, da bi zmede pospešile konec stavke, ker bi izzvale odločno zatrtje. Odslej ni več okleval, poslal je na vse strani brzojavke, lilleskemu prefektu, vojaškemu poveljništvu v Douai, marchienneškemu orožništvu. Odleglo mu je, zdaj se mu je bilo treba le še zakleniti, dal je celo razglasiti, da ga muči protin. In za vse popoldne se je skrivil v svojo sobo, sprejel ni nikogar ter je bral le brzojavke in pisma, ki so naprej deževala. Tako je od daleč sledil trumi od Madeleine do Crevecoeur, od Crevecoeur do Victoire-a, od Victoire-a do Gaston-Marieja. Z druge strani je dobival sporočila o zmedenosti orožnikov in dragoncev, ki so se izgubljali na cestah in venomer obračali hrbte vprav napadenim rudnikom. Naj se le koljejo in naj vse porušijo, on je spet podprl glavo z rokami, si zakril s prsti oči in se potopil v veliko tišino prazne hiše, v kateri se je le tupatam slišalo, kako ropota kuharica pri ognju s skledami, ko pripravlja slavnostno večerjo.

Mrak je že temnil sobo, ura je bila pet. Kar se začuje trušč. Gospod Hennebeu, omamljen, len, še zmerom uprt s komolci nad papirji, je planil s stola. Misli je, da sta se že vrnila oba nesrečnega. A trušč je bil zmerom hušji, razlegel se je grozen krik prav v trenutku, ko se je bližal oknu.

— Kruha! Kruha! Kruha!
Bili so stavkujoči, ki so navalili na Montsou, medtem ko so orožniki, misleči, da napadejo Voreux, obrnili Montsouju hrbet in hiteli, da bi zasedli ta rudnik.

Natanko dva kilometra od prvih hiš, malo pod razpotjem, kjer sta se križali velika cesta in pot v Vandame; so gledale gospa Hennebeu in gospodične, kako se je pomikala truma mimo njih. Dan v Marchiennesu je minil veselo: najprej prijazno kosilo pri ravnatelju fužin, potem zanimiv ogled delavnic in bližnje steklarne, da so prebile popoldne; ko pa so se naposled jele vračati ob svetlem zatonu lepega zimskega dne, je Cecilija zagledala ob cesti majhno kmetijo in se izmislila, da bi popila kozarec mleka. Vsi so torej stopili iz kočije, Negrel je ustrezljivo skočil s konja; kmetica pa, ki jo je zmedla ta lepa gospoda, je pritekla in hotela, preden jim bo postregla, pogrniti mizo. Toda Lucija in Jeanne sta hoteli videti možnjo. Vsi so torej odšli s skodelicami v hlev — to jim je bil izlet v prirodo — in močno so se smejali, ko so se pogrezali v steljo.

Gospa Hennebeu je se vedla kakor ljubezna mati in je bila z robom usten. Tedaj pa jo je vznemiril čuden šum, ki je prihajal od zunaj.

— Kaj pa je to?

Hlev je stal ob cesti in je imel široka vrata za vozove, ker je služil hkratu za pod. Ze so gospodične iztezale glave in se čudile, ko so razločile na levi strani črn val, trumo, ki se je rjoveč bližala po vandamski cesti.

— Hudiča! je zamrmral Negrel, ki je šel tudi ven. Tak, da se zdaj vendar že naši kričači razburjajo?

— To so menda spet premogarji, je rekla kmetica. Že drugič gredo tod mimo. Kaže, da ne bo dobro; oni so zdaj gospodarji v deželi.

Vsako besedo je izrekla previdno ter postarani opazoval učinek na obrazih; ko pa je videla, da so vsi prestrašili in da se zelo boje tega srečanja, je brž zaključila:

— O, ti potepuhi! O, ti potepuhi!

Negrel, videč, da je prepozno, da bi stopili v kočijo in se brž vrnili v Montsou, je ukazal kočijažu, naj hitro zapelje kočijo na dvorišče in skrije vprego za šupo. On sam je privezal v tej kolnici svojega konja, ki ga je bil neki deček podržal za uздо. Ko se je vrnil, je našel leto in gospodične vse zmedene in pripravljene, da bi sledile kmetici, ki jim je svetovala, naj se skrijejo v hišo. A on je menil, da so tu bolj na varnem, ker jih gotovo ne bo nihče prišel iskat sem v seno. Velika vrata pa so se prav slabo zapirala in so imela take špranje, da se je med črvivim lesom videlo na cesto.

— Tak le pogum! je dejal. Drago bomo prodali svoje življenje.

Ta šala je še povečala bojazen. Trušč je naraščal, ničesar ni bilo še videti in zdelo se je, kakor da brije po prazni cesti burja, podobna tistim nepričakovanim sunkom, ki oznanjajo hudo nevihto.

— Ne, ne, jaz nočem gledati, je rekla Cecilija in se zarila v seno.

Gospa Hennebeu je, vsa bleda in jezna na te ljudi, ki ji kvarijo zabavo, je bila bolj zadaj ter je gledala mračno in nejevoljno; a Lucija in Jeanne sta kljub strahu prislajjali oči na špranje, da ne bi česa prezrli.

Grmenje se je bližalo, zemlja se je stresla in Jeanlin je tekel prvi, trobeč v svoj rog.

— Vzemite svoje stekleničice, zdaj gre mimo ljudski znoj! je zašepetal Negrel, ki je bil sicer republikanec, a se je vendar rad vpricho dam ponorečeval iz sodrge.

Toda njegova duhovitost je kar utonila v tej vihri kretenj in krikov. Pojavile so se ženske, kakih tisoč žensk, razkuštranih in zmršenih od teka, razcapanih, da so kazale golo kožo, nagoto samic, ki jim je že presedalo porajati stradače. Nekatere so nosile v naročju svoje malčke, dvigale so jih in mahale z njimi po zraku kakor z zastavo žalovanja in osvete. Druge, mlajše, ki so jim prsi prekipevale od bojevitosti, so vihtele gorjače, strašne starke pa so kričale tako močno, da bi človek mislil, da se jim bodo potrgale žile v suhljatih vratovih. Nato so vrveli možki, dva tisoč besnečih vozačev, kopačev, popraviljačev, strnjena masa, ki se je valila kakor ena sama skala, stisnjena, sphana tako, da se niso razločile ne obledele hlače ne razcapane volnene maje, vse je izginjalo v enoličnosti prstene barve. Oči so gorele, videle so se le odprtine črnih ust, pojočih marseljevo, katere kitice so se izgubljale v nerazločnem tuljenju, ki ga je spremljalo klopotanje cokel na trdi zemlji. Nad glavami je iz roja železnih drogov štrlela navpik sekira; in ta edina sekira, ki je bila kakor prapor trume, se je odražala z ostrim obrisom na jasnem nebu kakor rezilo guillotine.

— Kakšni grozoviti obrazi! je zajecjajala gospa Hennebeu.

— Hudič naj me vzame, če spoznam samo enega! Kje so se neki vzeli, ti razbojniki?

(Dalje priložniti.)

— Starec je nekega dne umrl. — Zapustil mi je nekaj denarja in svobodo. Zdaj sem lahko pričakovala srečo. . . Kaj ne, Voldemar? Zdaj je sreča potrkala na moje okno. . . morala bi ga samo odpreti, a vendar. . . ne morem, ne morem! Kako lepo bi bilo, če bi zdaj šla k ljubimcu in postala njegova prijateljica, njegova tovarišica. . . in srečno in mirno živela z njim. Toda svet je grd, Voldemar! Tako nesrečna sem, ljubi prijatelj! Zakaj napoti mi je ovira, ki mi ne da, da uživam svojo srečo. Kolikšno gorje, da moram to vedeti, kolikšno gorje!"

"Kakšna ovira? Kaj vam je napoti? Povejte! Kaj je?"

"Neki drug bogat starec. . ."

Zali obraz mlade dame je skrit za pahljačo. Pisatelj se z vzdihom pogrezne v globokoumno razmišljanje. Črte njegovega obraza razodevajo poznavalca ljudi in psihologa. Lokomotiva sika in hrope in zahajajoče solnce meče svojo rdečo svetlobo na zavese na oknih.

Razbita vaza

Napisal Evgen Molnar

V petem stoletju je frankovski kralj Klodvik razbil v Soissons v ledragočno vazo. Besede, ki jih je pri tem izrekel, so zaslovale po vsem svetu. Tudi v francoskih šolah uče, kdo je razbil znamenito soissonsno vazo.

Pred nekaj leti je prišel v neko pariško osnovno šolo nadzornik. Hotel je videti, kako poznajo dečki preteklost svoje domovine, in je vprašal učitelja:

"Kdo je najboljši učenec v vašem razredu?"

"Henri Hargue," je odgovoril šolnik.

Nadzornik se je obrnil k dečku:

"Povej mi, prijatelj: kdo je razbil soissonsno vazo?"

Deček se je zdrnil, zardel do ušes in v zadregi odgovoril:

"Oprostite, gospod nadzornik, jaz že ne!"

Šolski nadzornik je osupnil nad tem odgovorom in poklical učitelja na stran. Učitelj se je prestrašil in zajecjajal:

"Lahko vam potrdim, gospod nadzornik, da on res ni tega storil."

Nadzornik se je raztogotil.

"Čakajte, vam bom že pokazal!" je zavpil, planil iz učilnice, stekel po stopnicah in se odpeljal — naravnost v prosvetno ministrstvo.

V tistih časih je bil na Francoskem prosvetni minister Edouard Herriot. Nadzornika je takoj sprejel.

"Nu, kaj vam pa je, da ste tako razburjeni?" je s smehom vprašal bledega pedagoga.

"O, ekscelenca. . ." je začel razburjeno nadzornik. "Pomislite: pravkar sem bil na inspekciji v šoli in vprašam najboljšega učenca v razredu, kdo je razbil soissonsno vazo. Odgovori mi, da on tega ni storil. Obrnem se na učitelja, pa mi pove: 'Res je, deček ni razbil vaze. . .' Kaj rečete na to, ekscelenca? . . . Ali ni strašno? Takšen pouk imamo v naših šolah!"

Herriot je malomarno segel v žep, potegnil denarnico, vzil iz nje bankovec za sto frankov in ljudomilo dejal:

"Oh, ali je vredno delati takšen halo zaradi razbite vaze? Evo vam sto frankov, pa jo plačajte!" — in je stisnil okamenilemu nadzorniku bankovec v roko.

Nadzornik je ves poparjen odšel iz ministrovega kabineta.

Na stopnicah je srečal sekcijskega svetnika, ki je bil še pred nekaj meseci Herriotov zasebni tajnik. Nadzornik mu je začel ogorčeno pripovedovati o pripetljaju v šoli in kako je učeni Herriot uredil ta skandal. Sekcijski svetnik je dobrodušno pretprijal nadzornika po ramente in ga potolažil:

"Dragi prijatelj, če vam je Herriot dal sto frankov, potem je prav gotovo sam razbil soissonsno vazo. To mi lahko mirne vesti verjamete. . ."

Na sodišču

Sodnik: "Ali ste bili že kaznovani?"

Obtoženec: "Oženjen sem deset let in moja tašča stanuje pri meni."

Čikaška razstava: Kitajska dragocenost na razstavi je verižica, katero je nosila pokojna kitajska cesarica-vdova.

STATISTIKA ŽENSKÉ NEZVESTOBE

Mnogi zakonci se ločijo samo zato, da se lahko vnovič poroče

L. 1884 je izšel francoski ločitveni zakon kot prvi v kulturnih državah in za pol stoletja, ki je sedaj poteklo od tistega časa, je izdalo pariško justično ministrstvo "jubilejno" statistiko o uspehih tega zakona.

Po tej statistiki so ločitve v tem času naraščale v aritmetični progresiji. Prvo leto se je po njem ločilo 1657 zakonskih parov, lansko leto pa že 28.505.

Skupno se ga je poslužilo 722.866 parov, pri čemer so ženske imele vedno iniciativo. L. 1931 je zahtevalo ločitev 16.000 žensk in le 11.000 moških. Nezvestoba in zakonolom nista bila najpoglavnejša razloga, temveč ekscesi, grožnje, pretepanje itd.

Pač pa imajo ženske glede nezvestobe. Statistika navaja za leto na Francoskem 5500 ločitve zaradi nezvestobe. Dve tretjini vseh ločencev meli otroke, ki so tedaj ba vez za zakon. Od 50,0 di, ki so se v omenjenem ločili, se jih je 12.000 še spet poročilo, iz tega sklepa statistika, da teži več nego ločencev za ločitvijo samo vo poroko.

Abstinent
— Zganje? Ne, hvala, vič, mi ga je zdravnik predal, drugič, sem obljudil ženi, da ga ne bom pil, in — sem ga izpil že šest šil.

Dobra prijateljica
— Veš, Vera, tvoja mi od leta do leta bolj ug.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto. Ker pa člani že plačajo pri anesmentu \$1.20 za tednik, se jim nino. Steje k naročnini. Torej sedaj ni vrzoka, reči, da je list predrag S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Druž. države in Kanado \$6.00	Za Cicero in Chicago je . . .
1 tednik in 4.80	1 tednik in . . . . .
2 tednika in 3.60	2 tednika in . . . . .
3 tednike in 2.40	3 tednike in . . . . .
4 tednike in 1.20	4 tednike in . . . . .
5 tednikov in . . . . . nič	5 tednikov in . . . . .
	Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list—tednik moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to-takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$ . . . . .

1) Ime . . . . . Čl. družstva št. . . . .

Naslov . . . . . Čl. družstva št. . . . .

2) . . . . . Čl. družstva št. . . . .

3) . . . . . Čl. družstva št. . . . .

4) . . . . . Čl. družstva št. . . . .

5) . . . . . Čl. družstva št. . . . .

Mesto . . . . . Država . . . . .

Nov naročnik . . . . . Star naročnik . . . . .

Ženska-uganka

Napisal Anton Čehov

Oddelek prvega razreda.

Zala majhna dama sedi široko naslonjena na divanu, prevlečenem z rdečim žametom. Dragocena čipkasta pahljača trepeta v njeni roki, njen šečipalnik hoče vedno iznova zdrgniti z njenega ljubkega nosa, broša na njenih prsih se pa neprestano dviga in pojemata kakor čoln v viharju. Silno razburjena je.

Nje nasproti sedi neki vladni uradnik, mlad pisatelj, ki mu je izšlo že več manjših novel v vladnem listu; sam jih je imenoval "doživljaje iz višje družbe."

Z zanimanjem je opazoval njen obraz. Ogledoval si ga je z izrazom poznavalca, proučeval ga je in skušal dognati uganko njene nature; razume jo, da, popolnoma jo že razume. . . Njena duša leži odprta pred njim.

"O, dobro vas razumem!" šepne uradnik in ji poljubi roko. "Vaša občutljiva in trepača duša išče izhoda iz tega labirinta. . . Strašen boj je to, toda ne smete obupati. Zmagali boste, zanesite se!"

Ona se melanholično nasmehne. "Popišite me, Voldemar! Moje življenje je tako mnogostransko, pisano in polno. . . toda pred vsem sem globoko nesrečna. Mučenica v zmislu Dostojevskega. . . Napišite to, Voldemar, popišite mojo ubogo dušo vsemu svetu! Psiholog ste. Komaj je minila ura, kar sva se srečala in kar govoriva, in vendar ste me v tem kratkem času popolnoma spoznali in razumeli!"

"Govorite dalje, rotim vas!"

"Prosim, poslušajte me. Moj oče je bil ubog uradnik. . . Dober človek je bil, tudi pameten — toda duh časa, vpliv okolice. . .

Saj razumete, odpustila sem mu. Pil je in kvartal — razen tega se je dal tudi podkupiti. . . Moja mati pa. . . Toda čemu bi govorila o vsem tem! Beda, boj za skorjo kruha, lastna slabost in ničevost — ne silite me, da bi o tem govorila! Tista leta v internatu, branje neumnih romanov, prva ljubezen. . . Moji dvomi. . . Strašni boji s samo seboj. O, saj ste pisatelj in razumete nas ženske. Da je nesreča še večja, sem imela globoko naturo — čakala sem nezalisanega srca, koprnela sem po tem, da bi mogla biti človek! Da, da bi mogla biti človek — to je

bilo moje koprnenje."

"O, čudovito!" Jecljaje ji je pisatelj poljubil roko. "Moj poljub ne velja vam, o kraljica, nego trpečemu človeštvu! Spomnite se Razkolnikova, tudi on je tako poljubjal."

"O, Voldemar! Hrepenela sem po lesku in slavi, kakor koprni vsaka nevsakdanja natura. Iskala sem nečesa posebnega, nečesa izrednega. In nekega dne — me je usoda seznanila z bogatim starcem. General je bil. . . Razumite me, žrtvovala sem samo sebe in se odrekla. Razumeli me boste! Nisem mogla drugače storiti. Mojima roditeljima, bratom in sestram se je od takrat dobro godilo. Mnogo sem potovala in dajala v dobre namene. . . Toda trpela sem, ostudni, gnusni so mi bili objemi tega generala, čeprav moram priznati, ako naj bom pravična, da je bil njega dni tudi pogumen borec. Toda neizrekljivo sem trpela. V uteho mi je bila le nada, da utegne starec vsak dan umreti in da potem lahko začnem novo življenje, življenje, ki sem po njem leta in leta koprnela — srečno življenje s svojim ljubimcem."

Razburjeno se dama popahlja in povzame z žalostnim nasmehom: